Ar žuvys sulaukia senatvės ?

Parašė R. Mažecaitė
Ketvirtadienis, 17 Gegužė 2012 08:02

Kai žvejai pagauna labai didelę rekordinę žuvį, jie tiksliai išmatuoja jos svorį, ilgį, o vėliau pradeda mąstyti, kiekgi metų galėtų būti šiam monstrui ir apskritai kokio amžiaus sulaukia žuvys. Aišku, mažų žuvų ir gyvenimas trumpas. Pavyzdžiui, mūsų dyglės, ežerinės stintos ir kai kurios kitos smulkios vandens gyventojos kartais išgyvena vos dvejus trejus metus. O va didžiosios, tokios kaip lydeka, ersketas, gali sulaukti net šimto ir daugiau metų. Nustatyti žuvų amžių žmonės išmoko jau prieš daugelį metų. Dar XVIII a. pradžioje buvo pastebėta, kad ant žuvų žvynų yra susidarę augimo žiedai, kuriuos suskaičiavus galima sužinoti jų amžių. 1716 m. olandas gamtininkas Levenhukas, tirdamas 108 cm karpį, iš jo žvynų nustatė, kad žuvies amžius — keturiasdešimt metų.

Iš žvynų iš tiesų galima gana tiksliai nustatyti žuvies amžių. Kadangi šie vandens gyvūnai maitinasi nevienodai skirtingais metų laikais (žiemą kai kurios žuvys apskritai beveik nesimaitina), tai jie, kartu ir žvynai, gali augti greičiau ar lėčiau. Ypač aiški riba tarp metinių žvyno žiedų susidaro pavasarį, kai po žiemos bado ir neršto žuvys pradeda intensyviai maitintis. Taip yra dėl to, kad šie gyvūnai, priešingai nei šiltakraujai stuburiniai, nuolat auga, bet tam tikrais metų periodais nevienodai. Toks maitinimosi periodiškumas palieka pėdsakus ne tik žvynuose, bet ir skelete, otolituose. Tačiau kai kurių žuvų, tokių kaip lyno, ešerio, pūgžlio, vėgėlės ir pan., žvynai yra labai smulkūs ir pagal juos nustatyti tikslų žuvies amžių būna labai sunku. Be to, žvynuose kartais susidaro papildomų žiedų, kuriuos galima palaikyti metiniais.

Tiksliausiai žuvų amžių mokslininkai nustato tirdami otolitus (žuvų klausos organo akmenukus). Tačiau negalima sakyti, kad jie specialiai ieško tik atsakymo į klausimą, kiek ilgiausiai gali išgyventi žuvis.

Užsienio šalyse žvejų verslininkų užsakymu ichtiologai, nustatę žuvies amžių, lygina jį su jos

svoriu ir ilgiu ir taip išsiaiškina, ar žuvis per savo metus tinkamai priaugo svorio ar jai netrūko maisto. Vėliau pagal šiuos ir kitus tyrimus prognozuojami žvejų laimikiai, nustatomas populiacijos gausumas, o tai, ypač jūrinei žvejybai, yra labai svarbu.

Jau minėjau, kad žuvys neauga visada vienodai, nes jų augimo greitis labai priklauso nuo gyvenimo sąlygų: vandens temperatūros, maisto kiekio, populiacijos dydžio. Pavyzdžiui, tą labai puikiai iliustruoja ungurys. Geromis sąlygomis pirmaisiais gyvenimo metais gėlame vandenyje, šios žuvys užauga iki 25 cm ilgio. Jeigu sąlygos prastos, mažai maisto, tai tokiuose vandens telkiniuose per tą patį laiką ungurys gali užaugti tik iki 10 cm ilgio.

Apie ilgiausią žuvų gyvenimo trukmę nuo seno sklando įvairiausios legendos. Ypač daug tokių legendų sukurta apie šamų ir karpių amžių. Iš kai kurių knygelių galima sužinoti, kad labai ilgai gyvena ir lydekos. Pavyzdžiui, Frederiko II pažymėtą ir 1230 m. spalio 5 d. atgal į vandenį paleistą lydeką pavyko sužvejoti 1497 m. Taigi išeina, kad ši žuvis gyveno 267 metus. (Kad ši visame pasaulyje garsi lydeka buvo 6 m ilgio ir svėrė 175 kg, jau rašiau.) Antroji, ne tokia garsi ir šiek tiek kuklesnė lydeka buvo pagauta 1610 m. Ant jos peleko rastas žiedelis su nurodyta žuvies paleidimo į vandenį data, liudijančia, jog ši plėšrūnė nugyveno 162 metus.

Daugelis mokslininkų, šiuolaikinių žvejų visais šiais "faktais" labai abejoja. Nors, kita vertus, nustatyti, kiek ilgiausiai gali išgyventi lydeka, karpis ar šamas, yra labai sunku. Be abejo, galima įleisti lydeką ar karpį į didelį akvariumą ar didelį dirbtinį vandens telkinį, juos maitinti, saugoti nuo ligų ir kitų nelaimių, tačiau tai bus ne natūralios, o dirbtinės sąlygos, kurios nėra tokios pat kaip kad natūraliuose ežeruose ar upėse. Ir tikrai gali būti, kad žuvis, gyvenanti tokiomis šiltnamio sąlygomis, pergyvens visus savo stebėtojus ir sulauks kur kas garbingesnio amžiaus nei jos gentainės, kurioms kiekvieną dieną tenka kovoti už būvį.

Iš tiesų tik nedidelė dalis žuvų, gyvenančių natūraliomis sąlygomis, miršta nuo senatvės. Dauguma šių gyvūnų baigia savo gyvenimą žvejų tinkluose, meškeriotojų skiaurėje, plėšriųjų žuvų skrandžiuose ir t.t. Kai matome kritusias žuvis, tai beveik šimtu nuošimčių galime pasakyti, jog jos šį pasaulį paliko dėl kokios nors ligos ar dėl vandens užterštumo. O kur dar deguonies trūkumas karštą vasarą ar viduržiemį, kada kartais išgaišta ištisos populiacijos. Dalis didesnių žuvų žūsta todėl, kad jas sužeidžia plėšrieji paukščiai, elektrinių turbinos.

Kaip matote, iš tiesų labai daug žuvų žūsta. O tos, kurios sulaukia senatvės, pasaulį palieka paslaptingai.

Yra ir tokių žuvų rūšių, kurioms pati gamta uždraudė ilgai gyventi, — tai Ramiojo vandenyno lašišos, unguriai, nėgės. Šioms žuvims lemta neršti tik vieną kartą gyvenime, išneršusios jos nugaišta. O va karpiai, lydekos, šamai gali gyventi daug ilgiau už visas kitas žuvis.

Pateiktoje lentelėje rasite ilgiausiai gyvenančių įvairių žuvų rūšis bei jų amžių, kurį Vakarų Europos mokslininkai nustatė tvenkiniuose laikydami ir stebėdami įvairias žuvis bei atidžiai ištyrę meškeriotojų sužvejotus rekordinius laimikius.

Žuvies rušis	Ilgiausi as amžius metais
Menkė	18
Atlanto eršketas	60
Margasis upėtakis	30
Ešerys	15
Karšis	20
Šapalas	22
Rainė	6
Strepetys	16
Lydeka	70 - 80
Karosas	30
Karpis	50
Pūgžlys	11
Atlanto lašiša	6 - 10
Šlakys	15
Plekšnė	6 - 7
Skersnukis	20
Vaivorykštinis upėtakis	7 - 11
Kuoja	12
Raudė	19
Lynas	30
Sterlė	46
Dyglė	2 - 4
Šamas	100
Sterkas	14
Sykas, seliava	10 - 20